

Handläggare:
Anders Håkansson
Telefon: 08-508 36 208

Till
Äldrenämnden

Äldrenämnden

Underlag för budget 2017 med inriktning 2018 och 2019

Förslag till beslut

Förvaltningens förslag till budgetunderlag för år 2017 och med inriktning för 2018 och 2019 godkänns och överlämnas till kommunstyrelsen.

Raili Karlsson
T.F. Förvaltningschef

Sammanfattning

Ett led i Stockholms stads långsiktiga planering är att stadens samtliga nämnder årligen ska utarbeta en analys av verksamheten. Nämndernas budgetunderlag ska innehålla en övergripande och sammanfattande analys av verksamheten för de kommande åren. Analysen avser både nämndens verksamhetsområde och det stadsövergripande ansvaret.

Förvaltningen redovisar behovsanalyser och prioriterade utvecklingsområden för den kommande treårsperioden: boendeplanering, personalförsörjning och kompetensutveckling samt samverkan och verksamhetsutveckling.

Den ökande delen av äldre i befolkningen ställer nya krav på insatserna från äldreomsorgen. Äldre önskar ha ett självständigt liv. Där är moderna hjälpmedel och nya digitala tjänster och produkter en viktig del för att uppnå detta. Allt fler ställer ökade krav på självbestämmande och delaktighet. Insatserna som ges till de äldre ska ges på det sätt den enskilde önskar och utifrån den enskildes behov och önskemål helt enligt äldreomsorgens värdegrund. Detta kräver att medarbetarna har den kompetens som behövs för att stödja den enskilde.

Utvecklingen av digitala produkter och tjänster kommer att göra att den enskilde kommer att klara fler saker själv och därmed kan hemtjänstens resurser riktas till de insatser där det verkligen behövs kvalificerad kompetens.

För att insatserna ska vara säkra och ha hög kvalitet behöver verksamheten organiseras så att personalkontinuiteten är hög och att medarbetarna har rätt kompetens. Det är också viktigt att hemtjänsten och biståndshandläggarna arbetar nära hälso- och sjukvården för att säkerställa en trygg och säker hemgång från akutsjukhus till hemmet och för att undvika återinläggning på sjukhus.

Beträffande stadens boendeplanering vill äldreförvaltningen framhålla vikten av samordning av planeringsprocessen mellan stadens samtliga aktörer. Under ett antal år kommer staden att ha en viss överkapacitet av särskilt boende varför det under denna period finns möjlighet att ta ställning till hur det befintliga beståndet av vård- och omsorgsboende ska användas.

Bakgrund

Utgångspunkt för arbetet med budgetunderlaget är beslutad plan för 2017 i kommunfullmäktiges budget för år 2016 med inriktning för åren 2017 och 2018. Större avvikelser eller förändringar jämfört med gällande plan för åren 2016 och 2017 ska analyseras och kommenteras. Analysen ska fånga de viktigaste frågorna som berör äldreomsorgen i Stockholms stad. Budgetunderlaget ska under respektive relevant inriktningsmål redovisa en övergripande och sammanfattande analys av verksamheten de kommande åren. Underlaget ska beskriva trender, utvecklingstendenser, strukturella frågor och demografiska förändringar samt effekterna av dessa och eventuella åtgärder. I detta ingår att beakta lokalförsörjning, kompetensförsörjning samt omstrukturerings- och investeringsbehov. Nämnderna ska särskilt kommentera driftbudgetkonsekvenser till följd av redan fattade beslut av kommunfullmäktige eller kommunstyrelsen.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom äldreförvaltningen. Kommunstyrelsens pensionärsråd har den 15 mars 2016 beretts möjligheter att yttra sig i ärendet. Funktionshindersrådet har beretts möjligheter att yttra sig i ärendet den 17 mars 2016. Förvaltningsgruppen har behandlat ärendet den 16 mars 2016.

Innehållsförteckning

1 Kommunfullmäktiges inriktningsmål.....	5
1.1 Ett Stockholm som håller samman	5
1.2 Ett klimatsmart Stockholm	5
1.3 Ett ekonomiskt hållbart Stockholm	5
1.4 Ett demokratiskt hållbart Stockholm	5
2 Nämndens verksamhetsområde	6
3 Sammanfattande ekonomisk analys.....	15
3.1 Drift	15
3.2 Investeringar	17
3.3 Betydande projekt som inte är investeringar	17
4 Övriga redovisningar	17
5 Lokalförsörjningsplan.....	17
5.1 Inledning.....	17
5.2 Beskriv behov/efterfrågan samt bedömning av andra bakomliggande faktorer som förändrar behovet av lokaler.....	17
5.3 Kapacitetsbeskrivning	17
5.4 Förändringar i lokalbeståndet	17
5.5 Kostnadsutveckling	17
5.6 Effektiviseringsmöjligheter	17
5.7 Övrigt.....	18

Bilagor

Bilaga 1: Sifferbilaga

1 Kommunfullmäktiges inriktningsmål

Under respektive inriktningsmål nedan anges de strategiska satsningarna i punktform för hur nämnden bidrar till kommunfullmäktiges inriktningsmål under treårsperioden.

1.1 Ett Stockholm som håller samman

- Fortsatt utvecklingsarbete för stöd till anhöriga.
- Fortsatt utveckling av specialiserade hemtjänstteam och myndighetsutövning.
- Äldreförvaltningen samarbetar med stadsledningskontoret, stadsbyggnadskontoret, exploateringskontoret, Micasa och stadsdelsförvaltningarna för att strategiskt planera boenden för äldre.
- Insatser för kompetensutveckling av medarbetare inom stadens äldreomsorg.
- Utveckling av hemtjänsten med den enskildes behov i fokus.
- Införandet av ett nationellt fackspråk inom hälso- och sjukvårdsdokumentationen.
- Utveckling av den personcentrerade vården och omsorgen.
- Skapa förutsättningar för en trygg hemgång.
- Ökat fokus på framtida kompetensförsörjning.
- Aktivt deltagande i forsknings- och utvecklingsprojekt såväl nationellt som internationellt.
- Utformandet av en handlingsplan gällande socialsekreterare och biståndshandläggares arbetssituation pågår. Arbetet sker i nära samarbete med stadsdelsförvaltningarna.

1.2 Ett klimatsmart Stockholm

- Minimera partikelutsläpp för renare luft och vatten.
- Ökad andel närproducerad ekologisk mat liksom fler tillagningskök på vård och omsorgsboenden.

1.3 Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

- Genom olika samarbeten och projekt, främjas tillväxt, forskning och akademisk utbildning.
- En god budgethållning med en noggrann och regelbunden ekonomiuppföljning stärker förutsättningarna för en långsiktig planering av verksamheten. En viktig del utöver detta är en utvecklad omvärldsbevakning kring verksamhet och ekonomi.
- Äldreförvaltningen är aktiv i en rad projekt för att staden ska kunna erbjuda såväl omsorgstagare som medarbetare moderna, digitaliserade tjänster. Detta under samlingsnamnet Smart omsorg.

1.4 Ett demokratiskt hållbart Stockholm

- Genomföra utbildningsinsatser, föreläsningar och information inom jämställdhet och mångfald.
- En ny jämställdhets- och mångfaldsplan för perioden 2017 - 2019 ska tas fram.
- Genusperspektivet ska genomsyra stadens riktlinjer så att kvinnor och män ges likvärdig äldreomsorg.

2 Nämndens verksamhetsområde

Den ökande delen av äldre i befolkningen ställer nya krav på insatserna från äldreomsorgen. Äldre vill ha ett självständigt liv. Där är moderna hjälpmedel och nya digitala tjänster och produkter en viktig del för att uppnå detta. Allt fler ställer ökade krav på självbestämmande och delaktighet. Insatserna som ges till de äldre ska ges på det sätt den enskilde önskar och utifrån den enskildes behov och önskemål helt enligt äldreomsorgens värdegrund.

Detta kräver att medarbetarna har den kompetens som behövs för att stödja den enskilde.

Fler äldre bor kvar hemma under lång tid och det innebär att många som har hemtjänst har stora vård- och omsorgsbehov. Äldre kan ha flera olika former av funktionsnedsättningar och sjukdomar som gör att medarbetarna behöver kontinuerlig fortbildning om det normala åldrandet och åldrandets sjukdomar.

Utvecklingen av digitala produkter och tjänster kommer att göra att den enskilde kommer att klara fler saker själv och därmed kan hemtjänstens resurser riktas till de insatser där det verkligen behövs kvalificerad kompetens.

För att insatserna ska vara säkra och ha hög kvalitet behöver verksamheten organiseras så att personalkontinuiteten är hög och att medarbetarna har rätt kompetens. Det är också viktigt att hemtjänsten och biståndshandläggarna arbetar nära hälso- och sjukvården för att säkerställa en trygg och säker hemgång från akutsjukhus till hemmet och för att undvika återinläggning på sjukhus.

Befolkningsutveckling

Då befolkningen i åldersgruppen 65 år och äldre ökar kraftigt kommer efterfrågan på olika former av bostäder för äldre att öka.

Enligt Swecos uppdaterade befolkningsprognos för åren 2016-2040 förväntas framförallt de yngre äldre att öka kraftigt. Detta får effekt på efterfrågan av seniora bostäder i olika former. Idag är medianåldern vid inflyttning till vård- och omsorgsboende cirka 86 år och sett till åldersgruppen 85 år och äldre minskar den fram till 2021 och är i dagens nivå cirka år 2025. År 2040 har dock denna åldersgrupp ökat med 87 procent jämfört med år 2015.

Behovsutveckling

Under perioden år 2016 till 2040 väntas antalet boende i vård- och omsorgsboende öka från cirka 5 600 till 7 850. Staden har idag tillgång till 6 533 platser, inkluderat de som staden har tillgång till genom ramavtal med privata aktörer. Platser i privata vård- och omsorgsboenden kan dock upplåtas till andra kommuner vilket innebär att platserna inte alltid står till stadens förfogande.

Delar av stadens fastigheter för särskilt boende, inbegripet servicehus, uppfyller inte dagens krav på standard, arbetsmiljö m.m. Det är inte heller alltid möjligt att bygga om för ändamålet till rimliga villkor. Med de konkreta förslag som presenteras i boendepplanen har staden till och med år 2024 ett visst överskott av platser på vård- och omsorgsboende. Detta medför att staden har rådighet att ta ställning till hur befintligt bestånd av särskilt boende ska användas

och utvecklas. Mellan åren 2024 och 2040 kommer cirka 16 nya vård- och omsorgsboenden att behövas för att uppfylla behovet av platser på vård- och omsorgsboende. Planprocessen för nyproduktion tar minst sju år varför staden redan nu behöver planera för nybyggnation av vård- och omsorgsboenden.

Boendeplan 2017 med utblick mot 2040

Äldreförvaltningen har tillsammans med stadsdelsförvaltningarna, stadsledningskontoret och Micasa Fastigheter AB analyserat behovet av nödvändiga åtgärder för att möta den kommande efterfrågan av platser på vård- och omsorgsboende. Boendeplaneringen utgår bland annat från Swecos behovsprognos avseende vård- och omsorgsboende, analys av fastigheternas status, regionernas bedömningar av behov av särskilt boende och beslutade förändringar samt äldreförvaltningens förslag till ytterligare förändringar inom bostadsbeståndet.

Fastigheter som inte uppfyller dagens krav och bedöms vara svåra att anpassa till morgondagens krav föreslås avvecklas. För att säkerställa att behovet av särskilt boende blir tillgodosett på längre sikt ska en stadsövergripande åtgärdsplan för åren 2020-2040 tas fram, där markplanering, stadsplanering och äldreboendeplanering samordnas. Arbetsgruppen för äldreboendeplanen ska återkomma med mer konkreta förslag hur denna utbyggnad kan verkställas. Detta arbete ska ske i nära samverkan med berörda regioner, stadsbyggnadsnämnden, exploateringsnämnden och Micasa. Utöver förslag på etableringar ska även principer, roller, ansvar och beslutsgång för utbyggnaden förtydligas. Förslaget ska sedan successivt arbetas in i kommande års äldreboendeplanering.

Utredningen "Äldres boende i Stockholms stad, ÄBO, fortsätter under 2016. I ÄBO uppdraget ligger bland annat att behandla boendeformerna i den ordinarie bostadsmarknaden samt att definiera målgrupp och innehåll i det så kallade mellanboendet.

Stimulansmedel för ökad bemanning

Regeringen har beslutat om en tillfällig satsning på en ökad bemanning inom äldreomsorgen under åren 2015 – 2018. Stimulansmedlen är avsedda för att öka bemanningen inom den av kommunen finansierade vården och omsorgen om äldre med syfte att skapa ökad trygghet och kvalitet för den enskilde. Under förutsättning att riksdagen beviljar medel för ändamålet avser regeringen att till bemanningssatsningen avsätta totalt 7 miljarder kronor, varav 2 miljarder kronor årligen under åren 2016 – 2018. För Stockholms stad innebär detta cirka 160 miljoner kronor per år. I staden erbjuds samtliga utförare inom äldreomsorgen, oavsett regiform och verksamhet, möjlighet att ansöka om stimulansmedel för ökad bemanning. Satsningarna motsvarar cirka 335 helårsarbetare och omfattar både nyanställningar och utökad sysselsättningsgrad av deltidsanställda.

Hemtjänst i utveckling

Hemtjänst i ordinärt boende har kommit att utgöra en allt viktigare del av framförallt äldreomsorgen. Från att ha varit en verksamhet med tyngdpunkt på serviceinsatser bedriver hemtjänsten idag omfattande omvårdnad i den enskildes hem. Samverkan med andra aktörer som biståndshandläggare, landstingets akutsjukvård och primärvård är idag en förutsättning för en fungerande hemtjänst. Allt detta ställer krav på såväl kompetens som organisering av hemtjänsten. Detta i kombination med att fler äldre föredrar att bo kvar hemma och en förändrad befolkningsstruktur så har hemtjänsten kommit att bli en verksamhet i fokus, inte bara i staden utan även nationellt.

För att kunna möta detta ökade behov har äldreförvaltningen arbetat med långsiktiga mål för hur hemtjänsten bör utvecklas. Den framtida hemtjänsten ska präglas av att det finns en förståelse för den enskildes behov och en kunskap om hur de olika rollerna kring den enskildes nätverk ska kunna organiseras på bästa sätt. Stadens digitala infrastruktur ska skapa trygghet för den enskilde och ge möjlighet att tillämpa tekniska innovationer. Ett antal områden har definierats där arbetet bör fokuseras under de kommande åren. Kvarboende ska möjliggöras utefter den enskildes behov genom att se över stödinsatser och andra åtgärder som främjar kvarboende. Det kan handla om säkerhetsfrämjande insatser i både hemmet och omgivningen, tillgång till tekniska hjälpmedel och IT lösningar, tillgänglighetsfrågor, sociala mötesplatser, olika former av aktiviteter såsom exempelvis fysisk träning i förebyggande syfte, uppsökande verksamhet, information och seminarier. Att genom biståndsbeslut bevilja dagverksamhet, korttidsvård för både avlastning och träning samt tillräckliga hemtjänstinsatser är andra sätt som möjliggör för de äldre att kunna bo kvar hemma.

För att hemtjänst ska fungera så bra som möjligt för den enskilde är det också viktigt med en nära dialog och bra samverkan mellan beställare och utförare. Därför är det angeläget att på olika sätt utveckla och förstärka samverkan mellan beställare och utförare, exempelvis genom att skapa olika former av nätverk för dialog samt att erbjuda vissa utbildningar som riktar sig till båda grupperna.

Med utgångspunkt från denna bild av hemtjänsten gav kommunfullmäktige i budget 2015 äldrenämnden ett antal uppdrag som rörde hemtjänst. I korthet består dessa uppdrag i att utveckla bedömningen av behov, beställning och utförande av insatser, föreslå förbättringar av ersättningssystem och rapporter samt fastslå vilken teknik som ska gälla för positionering och inloggning. Förutom dessa uppdrag har även stadsledningskontoret haft ett uppdrag kring val av upphandlingsform för hemtjänsten. Det överordnade målet för denna utredning, kallad Hemtjänst i utveckling, har dock varit att öka den enskildes inflytande, förbättra samverkan runt den enskildes behov samt att öka handlingsfriheten för hemtjänstpersonalen att tillmötesgå den enskildes dagsaktuella behov och önskemål.

Det första steget i denna utveckling är att ett antal utvecklingsprojekt kommer att starta på stadsdelsförvaltningarna under våren 2016. Under våren 2016 kommer det första steget i denna utveckling att tas då ett antal utvecklingsprojekt kommer att starta på stadsdelsförvaltningarna. Meningen är att projekten ska leda till positiva förändringar i hemtjänsten och därför behöver engagemanget vara brett och drivas parallellt i verksamheterna och äldreförvaltningen. Målsättningen för utvecklingsprojektet är att öka den enskildes inflytande och förbättra samverkan runt den enskildes behov genom att utveckla rutiner, arbetsätt och innehåll i beställning respektive genomförandeplan.

Implementeringsarbetet med den nya inriktning som beskrivs i Hemtjänst i utveckling kommer att fortsätta under 2017 och ge en stor påverkan på hemtjänsten under perioden.

Nationellt fackspråk

Äldreförvaltningen driver ett arbete med att införa nationellt fackspråk inom hälso- och sjukvårdsdokumentationen. Under perioden behöver en hållbar strategi tas fram gällande dokumentationsstöd i stadsdelsnämnderna och supportorganisationen för e-Hälsa systemen.

Under perioden planeras även arbetet med att införa ett nationellt fackspråk inom den sociala dokumentationen att påbörjas. Detta bör ske utifrån Socialstyrelsens utarbetade modell/er för behovsinriktat och systematiskt arbetssätt med dokumentation av den enskildes behov, i

dagsläget ”Äldres behov i centrum (ÄBIC)” och på sikt ”Individens behov i centrum (IBIC)”.

Personer med demenssjukdom

Arbetet med utveckling av specialiserade hemtjänstgrupper och multiprofessionellt arbete i stadens samtliga beställarenheter fortsätter och utvärderas löpande under perioden. Även satsningar på kompetensutveckling och utveckling av nya arbetsmetoder inom demensområdet fortsätter. Nya samarbetsformer och rutiner för löpande kompetensutveckling kommer att arbetas fram och förankras i verksamheterna.

Personer med demenssjukdom kommer att erbjudas stöd tidigare i sin sjukdom för att öka delaktigheten och förbättra den personcentrerade omsorgen.

En kvalitetsmärkning för god demensvård arbetas fram inom hemtjänst, särskilt boende och beställarenheterna. Det är ett bevis på att en verksamhet har uppnått en jämn och hög kompetensnivå, enligt givna kriterier, som är förankrade i det vardagliga arbetet. De verksamheter som får en kvalitetsmärkning följs upp regelbundet.

Demensvården ska även utvecklas utifrån ett anhörigperspektiv genom samverkan mellan olika aktörer så de anhöriga och deras närstående med demenssjukdom får stöd i sin relation.

Anhörigstöd

Stockholms stads nya program för stöd till anhöriga ligger till grund för stadens arbete. Utifrån detta program utarbetas en årlig handlingsplan för konkretisera arbetet med anhörigstöd. Stödet till anhöriga stärks genom att prova olika evidensbaserade modeller och arbetsmetoder för att utveckla anhörigstödet utifrån bland annat ett demensperspektiv.

Personcentrerad vård och omsorg

En personcentrerad vård och omsorg förutsätter bland annat fungerande teamwork och samverkan både inom och mellan vårdgivare. Förankring av lokala samverkansprogram mellan landsting och kommun fortsätter utifrån ett individ- och anhörigperspektiv.

Stadsdelsnämndernas processledare har en central roll i att stödja verksamheterna vid användningen av kvalitetsregister som Senior Alert, Svenska Palliativregistret, SveDem och BPSD-registret. Genom att verksamheterna registrerar och använder registren utvecklas den personcentrerade vården och omsorgen och teamarbetet stärks.

Modell för kvalitetsobservation, som staden har arbetat med inom vård- och omsorgsboende, kommer under perioden även att innefatta hemtjänsten. Genom att observera det faktiska mötet mellan den äldre och vårdpersonalen gör observatören en bedömning hur personalen samverkar med och stöder den äldre. Genom observationerna görs även en bedömning hur individuella överenskommelser och viktiga värden respekteras och följs. Utifrån underlaget från observationerna kommer det att vara möjligt att identifiera framgångsrika arbetssätt och metoder, liksom behov av kompetensutveckling.

Äldreförvaltningens inspektörer kommer även fortsättningsvis ha den äldres trygghet, självbestämmande och delaktighet som utgångspunkt vid inspektioner och granskningar. Att stötta verksamheterna i förbättringsarbetet är en fortsatt prioritering under perioden. Inspektioner genomförs utifrån den metod som inspektörerna kommer vidareutveckla under 2016, där individperspektivet förstärks ytterligare.

Systematisk uppföljning och förbättringsarbete

Den utredning som nu pågår om principer och metoder för uppföljning och styrning inom äldreomsorgen kommer utmynna i ett förslag om en stadsgemensam plattform för såväl kontroll av leveransen på insatserna som kvalitetsutvecklingen i verksamheterna. Detta förslag kommer att påverka arbetssättet för uppföljning under de kommande åren.

Under perioden kommer uppföljningsmetoden kvalitetsobservation att samordnas med övrig uppföljning inom äldreomsorgen. Ett stort antal nyckelpersoner inom äldreomsorgens olika verksamheter kommer att erbjudas utbildning i metodiken observation för att kunna använda det som ett arbetssätt inom verksamheterna. Målsättningen är att förbättra kvaliteten genom att utveckla ett lokalt och nära lärande inom och mellan verksamheter. En forskningsstudie om metoden kommer att initieras och påbörjas under 2017.

Äldreförvaltningen anser att individuppföljningar är ett prioriterat utvecklingsområde under perioden.

Uppföljning av individbeslut

Enligt socialstyrelsens nationella lägesrapport om vård och omsorg för äldre 2016 fastställer socialnämnderna sällan hur de ska följa upp individbeslut om särskilt boende. Detta leder bland annat till att uppföljningen av insatser till äldre sker på en allmän nivå och därmed saknar ett individuellt perspektiv. Enligt stadens nuvarande uppföljningsmodell (KF 2005) ansvarar varje stadsdelsnämnd för att det finns fungerande rutiner för individuppföljning. Individuppföljning genomförs därför på olika sätt inom staden, från att endast följa upp biståndsbeslutet till att även följa upp kvaliteten på insatserna på ett strukturerat sätt.

Äldreförvaltningen anser att individuppföljningar med frågor om upplevd kvalitet på insatserna kan vara ett kompletterande resultat till brukarundersökning och är därför ett prioriterat utvecklingsområde under perioden. Detta kräver dock att individuppföljningar görs på ett likställigt sätt inom staden samt att det finns ett verktyg för att registrera, systematisera och kunna aggregera kvalitetsresultaten till olika nivåer.

Sjuksköterskan ansvarsområde i särskilt boende

Minskade vårdtider inom slutenvården och allt sjukare äldre som bor i särskilda boenden ställer ökade krav på personalens kunskap och kompetens. Forskning och annan kunskapsutveckling ger ett snabbt ökande tillflöde av förbättrade möjligheter för exempelvis behandling, omhändertagande och rehabilitering. För detta arbete krävs att personalen har sådana grundkunskaper att de genom vidareutbildning, fortbildning eller handledning av specialister kan tillägna sig nya kunskaper i samband med att ta emot utskrivningsklara patienter från slutenvården. Äldreförvaltningen ser ett behov av att säkerställa kompetensutveckling på kort och lång sikt när det gäller kvalificerad hälso- och sjukvård. Det finns även behov av att följa upp och tydliggöra rutiner, arbetssätt och samverkan mellan biståndshandläggare och sakkunniga inom hälso- och sjukvård i samband med utskrivningsklara patienter från slutenvården. Äldreförvaltningen anser att detta strategiska utvecklingsområde bör prioriteras under perioden.

Trygg utskrivning från slutenvården

Utredningen *Trygg och effektiv utskrivning från slutenvård* (SOU 2015:20) föreslår att nuvarande betalningsansvarslag upphävs och ersätts av en ny lag, lagen om samverkan vid utskrivning från slutenvård. Syftet med den nya lagen är att äldre som inte

längre har behov av den slutna vårdens resurser snabbare ska kunna lämna slutenvården på ett tryggt sätt. Om beslut tas om förslaget innebär det att samverkan och kommunikationsvägar kring den äldres fortsatta vård och omsorg behöver effektiviseras samt att det finns tillgängliga äldreomsorgsinsatser i tillräcklig utsträckning, bland annat i form av korttidsplatser med inriktning mot återhämtning och träning.

För att skapa förutsättningar för en trygg och hållbar hemgång för den äldre från sjukhuset, startade under 2016 ett utvecklingsarbete i samverkan med hälso- och sjukvårdsförvaltningen *Tryggt mottagande i hemmet* inom tre stadsdelsförvaltningar. Utvecklingsarbetet ska leda till utvecklad samverkan och arbetssätt inom stadsdelarna, primärvården och primärvårdsrehab för en trygg och hållbar hemgång. Utvecklingsarbetet innebär att det upprättas ett trygghetsteam bestående av fyra undersköterskor per stadsdel som startar upp insatserna hos den äldre efter utskrivning. Undersköterskorna kommer att vara organiserade hos beställarenheten vid de tre stadsdelsförvaltningarna som ingår i utvecklingsarbetet. Äldreförvaltningen kommer att utvärdera och analysera *Tryggt mottagande i hemmet* inför implementering av arbetssätt inom resterande stadsdelsförvaltningar.

Idéburna sektorn

Äldreförvaltningens och socialförvaltningens samarbete med idéburna sektorn genom överenskommelsen resulterar i en konkret handlingsplan som skrivs för några år i taget. Handlingsplanen reglerar vilka delar av överenskommelsen som ska konkretiseras samt när och hur.

Utbildning och kompetensförsörjning

Kompetensförsörjning inom äldreomsorgen utgör en grund för den framtida kvaliteten. Idag genomförs stora kompetenssatsningar för omvårdnadspersonal. När det gäller kompetensförsörjning på chefsnivå inom äldreomsorgen finns behov av att stärka kunskap om arbete med mål och riktlinjer kopplat till tillämpliga lagar, förordningar och föreskrifter.

En annan utmaning är att behålla personal och detta kan skapas på flera sätt. Det kan vara utökande karriärmöjligheter på arbetsplatsen, omställningsmöjligheter för personal som saknar utbildning och/eller kunskaper i svenska språket att kunna arbeta med hemtjänstuppgifter av servicekaraktär eller att öka de administrativa resurserna för att avlasta chefer och sjuksköterskor i denna del.

Behovet av medarbetare med relevant kompetens är stort och kommer att öka då antalet äldre ökar och staden har stora pensionsavgångar framöver. Medarbetare inom äldreomsorgen behöver kunna se utvecklingsmöjligheter inom sin arbetsplats och inom sitt yrke. Därför arbetar äldreförvaltningen för att kompetensutvecklingen ska kopplas till möjligheter att få nytt ansvar och befogenheter för samtliga yrkesgrupper.

För att ta reda på enheternas önskemål och behov kring kompetensutveckling kommer en enkät att skickas ut under våren 2016. Svaren ska ligga som grund för fortsatt planering av utbildningsinsatserna för de kommande två åren. Viktiga områden för utbildning avseende personal inom hemtjänsten är basutbildning i svenska och grundläggande omvårdnadskunskap. Det behövs även kompetensutveckling för medarbetare som har rollen som samordnare och ofta lägger scheman.

Men det finns även utbildningsinsatser planerade inom treårsperioden för sjuksköterskor, biståndshandläggare och chefer. Sjuksköterskor kommer att få möjlighet att läsa upp sin

examen till kandidatnivå och därefter kunna läsa vidare till specialistsjuksköterska på magisternivå och biståndshandläggare kommer att erbjudas ett utökat introduktionsprogram för nyanställda och ett ledarutvecklingsprogram. För stadens chefer finns ett behov av kompetensutveckling i hur de arbetar efter föreskrifterna om kvalitetsledningssystem och hur de sätter kvalitativa och mätbara mål för att sedan kunna följa upp verksamhetens kvalitet. Andra fokusområden är mat och måltider, värdegrund och värdighetsgarantier samt inspirationstillfällen där personalen kan ta del av den allra senaste forskningen och av äldreomsorgens innovationer.

Inom den kommande treårsperioden kommer det vara möjligt att få en överblick av hur kompetensen ser ut hos samtliga medarbetare inom Stockholms stads äldreomsorg. Medarbetarnas betyg scannas in och därmed görs tillgängliga vilket kommer att ge en god överblick av utbildningsnivån och hur många som behöver utbildas.

Den av äldreförvaltningen, socialförvaltningen och stadsledningskontoret framarbetade handlingsplanen gällande socialsekreterare och biståndshandläggares arbetssituation har övergått till en planeringsfas. Implementeringen sker i nära samarbete och dialog med stadsdelsförvaltningarna och följs upp via styrgruppen för handlingsplanen.

Forskning och utveckling

Forskning och akademi

För att utveckla äldreomsorgen så de äldre i staden kan få ökade möjligheter att leva ett aktivt och hälsosamt liv under trygga förhållanden är äldreförvaltningen aktiv i olika forsknings- och utvecklingsprojekt i samarbete med högskolor, näringsliv och andra intressenter.

Äldreförvaltningen har sedan ett par år ett samarbete med ett tvärprofessionellt forskarteam, Clinical Innovation Fellowships, som är en strukturerad innovationsmetodik för att identifiera, formulera och rangordna behov samt för att ta fram lösningar. Under år 2016 undersöks finansiering för ett utvecklingsprojekt där ett Fellowsteam ska följa hemtjänstens processer för att hitta utvecklingsområden och för att ta fram innovationer för tjänster och processer i hemtjänsten.

EIT Health

EIT Health är ett EU-projekt som kommit till för att främja tillväxt, forskning och akademisk utbildning inom området folkhälsa och hälsosamt åldrande. Stadens främsta bidrag till EIT Health är att vara en sammanhållande länk mellan näringsliv, akademi, utförare och stockholmarna samt att finna viktiga och relevanta områden som kräver utveckling. Förväntade effekter för Stockholms stad är tillgång till senaste nytt från akademi och näringsliv gällande äldreomsorg och en snabb implementering av nya tjänster/produkter som underlättar för personer med behov av stöd och hjälp.

Akademiska noder

Förvaltningen har fortsatt arbetet med att ta fram formerna för de akademiska noderna i Bromma, Skärholmen, Kungsholmen och Enskede-Årsta-Vantör i syfte att knyta forskningen närmare verksamheterna och öka antalet platser för verksamhetsförlagd utbildning samt höja den akademiska kompetensen på arbetsplatsen. Flera avtal mellan stadsdelarna och lärosätena har skrivits och förvaltningen stöttar med nätverkskontakter mellan de akademiska noderna

och akademien samt finansiering av projekt och projektjänster. Syftet är att stadsdelarna utgör en fysisk plats för såväl utbildning som forskning där utveckling av äldreomsorgen sker i samklang med akademien och där medarbetarna har möjlighet att kunna göra akademisk karriär.

Verksamhetsförlagd utbildning

Äldreförvaltningen har sett goda effekter av arbetet att samordna arbetet mellan stadsdelsförvaltningar och stadens högskolor i syfte att öka antalet platser för verksamhetsförlagd utbildning. Högskolorna i Stockholmsområdet, äldreförvaltningen och stadens chefer för äldreomsorgen kommer att fortsätta samarbetet för att bereda plats för fler studenter och för att samordna kontakterna med högskolorna så kontinuitet och kvalitet för så väl studenter som högskolor och stadsdelsförvaltningar ökar.

Smart omsorg

Genom att ta till vara på digitaliseringens möjligheter kan en ökad kvalitet uppnås, en mer jämlik vård och att resurserna används mer effektivt. Nationell eHälsa handlar om hur framtidens vård och omsorg som helhet ska fungera och förbättras med hjälp av digitala tjänster. Syftet är i första hand att skapa förutsättningar för självständighet och välbefinnande för den äldre samt att skapa möjligheter till att arbeta smartare för medarbetare.

Det finns stor utvecklingspotential kring informationsöverföringen mellan överlämnade och mottagande parter i vårdkedjan. Det är därför angeläget att vårdgivare och huvudmän har inarbetade arbetssätt för att ständigt förbättra kvalitet och effektivitet i sina verksamhetsprocesser. Det är också viktigt att undersöka vilka tekniska lösningar som kan tillämpas inom och mellan vård- och omsorgs givare för att förbättra vård- och omsorgsprocesser i samverkan.

Videokonferenstekniken innebär att mötas effektivt. Tekniken förstärker och tryggar vårdkedjan för den äldre genom att fler verksamheter och yrkeskategorier har möjlighet att delta i planeringen i olika samverkansforum via virtuella möten. En strategisk fråga för äldreförvaltningen är att aktivt medverka till att sprida information om och delta i utvecklingen av möjlighet till virtuella möten gällande såväl extern som intern samverkan.

Hemtjänsten kan utföras med hjälp av ny teknik som exempelvis bildtelefoni, olika digitala tjänster, informations- och meddelandehantering, larm och andra olika tekniska lösningar för att öka den enskildes självständighet och integritet. En handlingsplan ska tas fram för att öka takten av införandet av tjänster och stöd genom digitalisering och välfärdsteknik inom äldreomsorgen. Äldreförvaltningen avser även att utreda förutsättningarna för att bevilja olika former av välfärdsteknik i hemmet som en form av bistånd. För att exempelvis kunna erbjuda olika former av nattillsyn som stärker en enskildes integritet och självbestämmande. I samverkan med Digital utveckling bör det tas fram ett förslag för hur ansvarsfördelningen för olika former av tekniska lösningar bör organiseras inom staden. E-nycklar är ett annat exempel på vad välfärdsteknik kan innebära.

Nyckelfri hemtjänst

Äldreförvaltningen undersöker möjligheterna för ett framtida införande av nyckelfri hemtjänst. Detta skulle innebära minskade tider för utförare att transportera sig mellan de som ska få insatser utförda. Det innebär även en minskad miljöpåverkan genom att bilanvändandet kan minska.

DigIT

Projektet DigIT ska öka kunskapen, viljan och förmågan hos medarbetare och chefer inom äldreomsorgen, funktionshinderområdet och socialpsykiatrien att använda digital teknik som stödjer brukarna och det dagliga arbetet. Projektet delfinansieras av Europeiska socialfonden och pågår mellan 2015-2018.

Stockholm Digital Care

Stockholm Digital Care är ett femårigt samverkansprojekt för att skapa tillväxt för små och medelstora företag i Stockholmsregionen som arbetar inom digital välfärd. Projektet ska arbeta för en ökad mångfald av produkter och tjänster inom välfärdsteknik som kan bidra till ett självständigt liv med god livskvalitet för äldre som bor kvar hemma. Utvecklingen av produkter och tjänster ska ske i nära samverkan mellan den enskilde, offentlig verksamhet och företag. Effekterna för de äldre förväntas bland annat bestå av ökad trygghet, egenkontroll och delaktighet samt bättre service i hemmet som sammantaget underlättar för äldre att leva ett gott liv hemma.

Ett fokusområde är att hitta standarder för välfärdsteknologi i hemmet. Idag är produkter och tjänster ofta svårimplementerade eftersom de bygger på olika teknik och standard. Om kommuner och landsting kan enas om vilka standarder som ska användas medför det att marknaden för produkter och tjänster ökar, vilket också gör det mer lönsamt för små och medelstora företag att utveckla och leverera såväl befintliga som nya produkter och tjänster.

Nämndens arbete med att främja de mänskliga rättigheterna och förebyggda diskriminering

Äldreförvaltningen kommer att fortsätta arbetet med att främja jämställdhet och lika rättigheter. Detta oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionshinder, sexuell läggning eller ålder.

Förvaltningens gemensamma värdegrund avspeglas i verksamheten och i bemötandet internt och externt. För att motverka diskriminering krävs kunskaper om vad jämställdhet och mångfald innebär samt vilka juridiska ramar som finns. Förvaltningen anordnar och deltar därför i utbildningsinsatser, föreläsningar och information inom området. Förvaltningen kommer även att ta fram en ny jämställdhets- och mångfaldsplan under 2016 avseende perioden 2017 - 2019.

För att inte riskera att personer som fyller 65 år och som är i behov av social omsorg riskerar att försummas måste ansvarsförhållandet mellan stadens förvaltningar förtydligas. Exempelvis måste beredskapen inom äldreomsorgen förbättras för att möta äldre med psykisk ohälsa. Då risken att drabbas av depression är fyra gånger så stor efter att man har fyllt 65 år är det en utmaning som inte ska underskattas. Äldreomsorgen måste därför utveckla verktyg för att möta äldre som lever med ångest, psykos, depression eller annan psykisk ohälsa. Dessa riskerar därmed att gå miste om viktiga stödinsatser som psykologisk behandling, boendestöd eller sysselsättning när de slussas in i äldreomsorgen.

Personer med längre utbildning beräknas leva fem år längre än de med kort utbildning, både bland kvinnor och bland män. En äldreomsorg som bidrar till att främja jämlikhet i levnadsvillkor är en äldreomsorg som är tillgänglig för alla som har rätt till den, både kvinnor och män, oavsett socioekonomisk, kulturell eller etnisk bakgrund.

Nämndens arbete med jämställdhet

Äldreomsorgens utformning är en fråga om jämställdhet. Merparten av de som arbetar inom äldreomsorgen liksom de flesta av brukarna av äldreomsorg är kvinnor. Kvinnor har en längre medelålder, samt en lägre pension, varför en bra äldreomsorg har ett tydligt jämställdhetsperspektiv. Många gifta, äldre kvinnor är ensamma vårdare av sina män. Rätt stöd och insatser leder till att både männen och kvinnorna ser hjälpen som en möjlighet att behålla sitt oberoende och sin möjlighet att kunna bo kvar i det ordinarie boendet.

Biståndsbedömningen är central för jämställdhetsarbetet inom äldreomsorgen. Inom hemtjänsten tenderar kvinnor att i högre utsträckning få mer hjälp med personlig omvårdnad, exempelvis dusch och påklädning, medan män får mer hjälp med hushållsarbete, exempelvis hjälp med måltider, bäddning, inköp och städning. För att garantera en jämställd omsorg måste bedömningen av den äldres behov vara rättssäker. Nationell forskning visar att obetald äldreomsorg utförd av familjemedlemmar, eller andra närstående, står för ungefär 70 procent av all omsorg för äldre som bor hemma, av vårdgivarna är cirka 70 procent kvinnor. När kvinnor får ett ökat omsorgsbehov är de i högre utsträckning hänvisade till den kommunala äldreomsorgen och andra (kvinnliga) släktingar. Äldre kvinnor som vårdar sina män står också oftare ensamma om sitt omsorgsansvar. Medan en man som vårdar sin fru oftare har såväl hemtjänst som döttrar/andra anhöriga vid sin sida.

En jämlik äldreomsorg och hur jämställdhet mellan kvinnor och män påverkas är faktorer som behöver följas upp och analyseras bättre.

Nämndens roll som arbetsgivare

Äldreförvaltningen kommer att fortsätta att sträva efter att vara en hälsosam och attraktiv arbetsplats, tillgänglig för alla. Organisationen ska främja dialog och medarbetarinflytande och medarbetarna ska vara väl förtrogna med verksamhetens mål och förväntade resultat. Ett tydligt ledarskap och ett aktivt medarbetarskap skapar förutsättningar för inflytande och delaktighet och en verksamhet som kontinuerligt utvecklas och förbättras.

Under 2016 ska en översyn av förvaltningens organisation genomföras liksom en översyn av det lokala samverkansavtalet. Under året genomförs också en kartläggning av kompetensutvecklingsbehovet hos förvaltningens personal som kommer att ligga till grund för den kompetensutvecklingsstrategi som ska säkra kompetens- och utvecklingsbehovet inom förvaltningen.

Förvaltningen har aktivt arbetat för att sänka sjukfrånvaron. Under åren 2013 till 2015 har sjukfrånvaron inom förvaltningen sjunkit från 6,18 till 3,77 procent. Under den kommande perioden kommer förvaltningen arbeta aktivt för att sjukfrånvaron inte ökar utan fortsätter att vara på en låg nivå i staden.

3 Sammanfattande ekonomisk analys

3.1 Drift

Äldrenämndens verksamhet är i huvudsak anslagsfinansierad. Budgeten uppgår till 162,5 mnkr netto exklusive förväntade budgetjusteringar, vilket är en ökning med 5,9 mnkr jämfört

med budgeten för 2015.

Budgeten rymmer beslutade effektiviseringar om 1,6 mnkr samt kostnadsminskningar om 6,6 mnkr avseende ungdomsvårdar, äldreombudsmannafunktionen som förs över till Kommunstyrelsen samt kostnadsneutralisering av personalförsäkringspåslaget. I budgeten finns medel till nya satsningar och kostnadsökningar om 14,1 mnkr enligt nedan:

- drift och underhåll av Omsorgsdagboken (0,6 mnkr)
- gemensam köhantering (1,4 mnkr)
- fast avgift Äldre Direkt (0,5 mnkr)
- delfinansiering av Palliativt kunskapscentrum (1,7 mnkr)
- övertagande av ansvar för centralupphandling av vård- och omsorgsboenden (1,2 mnkr)
- ökat anslag Äldrecentrum (1,3 mnkr)
- utveckling av hemtjänsten mm (6,7 mnkr)

Enligt stadens budget för 2016 med inriktning 2017 och 2018 förväntas anslaget för utveckling av hemtjänsten om 6,7 mnkr upphöra från och med 2017. Detta ger en förväntad nettobudget om 155,8 mnkr per år under perioden 2016-2018. Ett flertal av de utvecklingsprojekt som pågår och finansieras med dessa medel förväntas dock fortsätta under de nästkommande åren, varför behovet av finansiering förväntas kvarstå under planperioden. Bland annat gäller detta den satsning som görs 2016 för utvecklingen av hemtjänsten. Om denna ska kunna fortsätta på samma nivå även 2017 bör de 6,7 mnkr som satsas 2016 även kvarstå 2017.

I övrigt förväntas inte Äldrenämndens kostnadsutveckling avvika mot den förväntade budgeten under planperioden. Kostnaderna för personal kommer dock att öka om det tas beslut om lagändringar kring samordnad vårdplanering under jourtid. Den teknikutveckling som nu pågår kan i ett initialt skede också innebära ökade kostnader för äldreförvaltningen. Denna merkostnad är dock svår att beräkna i dagsläget. Förutom detta beräknas avtalseffekterna ge 1,2 mnkr ökade kostnader för 2017. Kostnaderna för lokaler förväntas minska något till följd av att äldreförvaltningen under 2015 utlokaliserat sin verksamhet till nya lokaler. Kostnadsminskningen beräknas få full effekt under 2016 och framåt.

Övriga löpande kostnader förväntas i stort vara oförändrade och inom planbudgeten. Kapitalkostnaderna, i form av avskrivningar och internränta, kommer öka under planperioden och vara som mest omfattande under 2017 och 2018. Detta är en följd av den treåriga investeringsplanen avseende utbytet av analoga trygghetslarm till digitala motsvarigheter som pågått under år 2014 till och med år 2016. Kostnadsökningen bedöms rymmas inom förväntad budget under planperioden.

Stimulansmedel

Socialstyrelsen fördelar på uppdrag från regeringen stimulansmedel och statsbidrag till kommuner och landsting i syfte att utveckla vård och omsorg om äldre. Ett av dessa bidrag avser en fyraårig (2015-2018) satsning där stimulansmedlen är avsedda för att öka bemanningen inom den av kommunen finansierade vården och omsorgen om äldre. För åren 2016-2018 beräknas cirka 157 mnkr fördelas årligen av äldreförvaltningen till samtliga utförare inom äldreomsorgen.

3.2 Investeringar

Äldrenämndens investeringsbudget uppgår till 0,1 mnkr per år under år 2017-2019. Bedömningen är att inga större investeringsbehov föreligger under planperioden.

3.3 Betydande projekt som inte är investeringar

4 Övriga redovisningar

5 Lokalförsörjningsplan

5.1 Inledning

Äldrenämnden hyr lokaler för i huvudsak administrativ verksamhet. Dessa är belägna i Farsta Centrum samt på Södermalm. Total yta uppgår till cirka 1 700 kvm.

5.2 Beskriv behov/efterfrågan samt bedömning av andra bakomliggande faktorer som förändrar behovet av lokaler

Under planperioden beräknas behov av ytterligare en lokal av mindre storlek. Lokalen är tänkt att hyras i avvaktan på att ytterligare ytor ska frigöras i anslutning till de lokaler som äldreförvaltningen förfogar över på Södermalm. Något som beräknas ske under 2018-2019.

5.3 Kapacitetsbeskrivning

Äldreförvaltningen hyr i nuläget lokaler om sammanlagt cirka 1 700 kvm fördelat på två olika fastigheter. Lokalen belägen i Farsta Centrum hyser cirka 50 anställda och lokalen på Södermalm en dygnet-runt-verksamhet med ett 70-tal anställda.

5.4 Förändringar i lokalbeståndet

Under planperioden bedöms behov finnas av ytterligare ytor i anslutning till de lokaler som äldreförvaltningen förfogar över på Södermalm. Det finns i dagsläget föreslagna ändringar i lagstiftningen vilka beräknas träda i kraft 1 juli 2017. Om de föreslagna förändringarna genomförs, kan det innebära en ökad beredskap för att genomföra samordnad vårdplanering under jourtid och att organisationen då behöver utökade resurser i form av personal och lokaler.

5.5 Kostnadsutveckling

Äldrenämndens hyreskostnader uppgår år 2016 till 4,5 mnkr. Intäkterna för uthyrning i andra hand uppgår till 0,4 mnkr. I nuläget bedöms endast kostnadsökningar i form av indexregleringar i hyresavtalen. Dessa bedöms endast påverka kostnadsutfallet marginellt.

5.6 Effektiviseringsmöjligheter

Äldreförvaltningen har vid flera tillfällen sett över lokalernas utformning och nyttjandegrad i samråd med arkitekt. Bedömningen är att lokalerna används effektivt utifrån

förutsättningarna.

5.7 Övrigt

Bilagor

till ds 122-367/2016

Äldrenämnden**Nämndens underlag till budget 2017 och inriktning för 2018 och 2019****Specifikation av förändringar i driftverksamheten**

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Av kommunfullmäktige beslutad budget för 2016	-167,5	5,0
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Utveckling hemtjänsten mm	6,7	
Av kommunfullmäktige beslutad plan för 2017	-160,8	5,0
Av nämnden beräknade förändringar 2017		
Ökade kostnader för: avskrivningar och internränta	-1,2	
Minskade intäkter genom att:		
Av nämnden beräknade förändringar 2017		
Minskade kostnader för omdisponering inom driftanslag till	1,2	
Ökade intäkter genom att:	0,0	

Äldrenämnden

Nämndens underlag till budget 2017 och plan 2018 och 2019

Kapitalkostnader i ett tioårsperspektiv
(löpande prisnivå, mkr)

	Utfall 2015	Budget 2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Kapitalkostnader												
Kapitalkostnader på befintliga, ej avskrivna anläggningstillgångar.												
Internränta	0,2	0,3	0,4	0,4	0,3	0,2	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Avskrivningar	2,0	3,5	4,6	4,6	3,6	2,2	1,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Summa kapitalkostnader	2,2	3,8	5,0	5,0	3,9	2,4	1,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Kapitalkostnader på nya investeringar i												
Pågående och beslutade projekt												
Internränta	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Avskrivningar	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Summa kapitalkostnader	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Kapitalkostnader på nya investeringar i												
Planeringsprojekt, uppbinden investeringsplan												
Internränta	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Avskrivningar	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Summa kapitalkostnader	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Kapitalkostnader på nya investeringar i												
Nya planeringsprojekt												
Internränta	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Avskrivningar	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Summa kapitalkostnader	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Totalt, inkl. kapitalkostnader på samtliga nya investeringar												

Internränta	0,2	0,3	0,4	0,4	0,3	0,2	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Avskrivningar	2,0	3,5	4,6	4,6	3,6	2,2	1,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Summa kapitalkostnader	2,2	3,8	5,0	5,0	3,9	2,4	1,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

kapitalkostn (blankett 2.2)

Nämndens underlag till budget 2017 och plan 2018 och 2019

Investeringsplan 2017 och kommande år

Prognos (mnr)	t o m 2015	Prognos 2016	Plan 2017	Plan 2018	Plan 2019	Plan 2020	Plan 2021	Plan 2022	Plan 2023 –
Inventarier och maskiner	13,1	9,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1

Nämndens underlag till budget 2017 och plan 2018 och 2019

Investeringsplan 2017 och kommande år

Prognos (mnkr)	t o m 2015	Prognos 2016	Plan 2017	Plan 2018	Plan 2019	Plan 2020	Plan 2021	Plan 2022	Plan 2023 --
inventarier och maskiner	13,1	9,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1

